

DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARDA KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI

*Farg'ona soliq texnikumi o'quvchisi **Ahadov A.***

*Farg'ona soliq texnikumi o'quvchisi **Abdujabborov A.***

*Farg'ona soliq texnikumi o'quvchisi **Sahobiddinov A.***

Annotatsiya Ushbu maqolada bugungi global biznes muhitida, xalqaro standartlarga muvofiq kuchli va samarador milliy korporativ boshqaruv tizimini rivojlantirish zarurligi haqida yoritilgan. Hamda milliy korporativ boshqaruvning tasnifiga va xalqaro standartlarga mosligini yanada tushuntirish maqsadida, yaralgan qonun hujjatlari, mas'uliyat, ochiqlik, muhit ishtiroki va risk boshqaruv kabi turli tomonlarini ko'rib chiqish maqsadida, milliy korporativ boshqaruv tizimini rivojlantirish jarayoniga doimiy tajribalar kursatilgan.

Kalit so'zlar: milliy korporativ, iqtisodiy o'sish, xalqaro standartlar, aktsiyadorlar, xodimlar, mijozlar, integratsiya, davlat korxonalari.

KIRISH

Milliy korporativ boshqaruvning iqtisodiy o'sishga, investitsiya ishtiyoqchilari ishonchiga va umumiy tashkilot mustahkamlanishiga qanday ta'sir qilishini tushuntiradi. Bu fanning xalqaro standartlarga mos bo'lgan milliy korporativ boshqaruv tizimiga ega bo'lishning zarurati va bu tadqiqotning asosini tushuntirish maqsadida tushuniladi.

Hamda milliy korporativ boshqaruv amaliyotini tartibga soluvchi qonun hujjatlarni va tartiblarni ko'rib chiqishni [2] o'z ichiga oladi. Bunda xalqaro standartlarga mos keladigan qo'shimcha qonun va tartiblarni qayta ko'rishning, mas'uliyat, ochiqlik va etnik amaliyotlarni ta'minlashda ahamiyatiga e'tibor beriladi. Kuchli korporativ boshqaruv tizimi uchun samarali muhit ishtiroki o'zgarmas tomondan muhimdir. Ushbu bo'limda aktsiyadorlar, xodimlar, mijozlar va keng ahamiyatga ega bo'lgan jamiyat bilan qanday ishtirok etish strategiyalari ko'rib chiqiladi. Ochiqlik va mas'uliyatni ta'minlash maqsadida, odatiy hisobotlar, ma'lumotlarni

ifodalash talablar va mustaqil tekshirishlarni ta'minlash kabi mas'uliyat mehniniyatini ta'minlash vositalari muhimdir .

Har qanday tashkilotning uzoq muddatli muvaffaqiyati uchun risklarni samarali boshqarish muhimdir. Milliy korporativ boshqaruv tizimiga risk boshqaruv amaliyotini integratsiya qilishni ko'rib chiqadi. Ushbu bo'limda samarali ichki nazorat, risk baholash metodikalari va eng yaxshi amaliyotlarni qo'llash orqali risklarni miyab olish va muvofiqlashtirish uchun turli usullar o'zgartirish va kafolatlanish vositalarini ko'rib chiqadi. Xalqaro standartlarga mos keladigan milliy korporativ boshqaruv tizimini muvaffaqiyatli tarzda amalga oshirgan mamlakatlarning ko'rsatmalarini o'z ichiga oladi. Ularning tajribalari, o'rgangan darslar va o'tkazilgan jarayonlarni ko'rib chiqib, boshqa kontekstlar uchun o'xshash tizimlarni rivojlantirish va amalga oshirish uchun muhim ma'lumotlar to'plami beriladi. Davlat ishtirokida faoliyat yuritadigan korxonalarda korporativ boshqaruvning samaradorligini oshirish bugungi zamonning katta talablari bilan muhim muammolardan biri bo'lib kelmoqda. Davlatning korxonalardagi korporativ boshqaruvning o'zining samaradorligini oshirish, xususiyatlarini tushuntirish va joriy ishtirokda mavjud bo'lgan mas'uliyat va imtiyozlar muammolarini muhokama qilish maqsadida, muhim manbalardan foydalanib korporativ boshqaruvning samaradorligini oshirishga doir qator tajribalar keltiriladi.

Korporativ boshqaruvning aniq maqsad va strategiyalari:

Korporativ boshqaruvning samaradorligini oshirishda asosiy tamoyil aniq maqsad va strategiyalarni belgilashdan o'tkaziladi. Davlat korxonalari boshqarish organlarining belgilangan maqsadlar, strategiyalar va ularning muvaffaqiyat kriteriyalari bilan birga korporativ boshqaruvni amalga oshirish maqsadida tizimga ega bo'lishi kritik muhimlikka ega.

Korporativ boshqaruvning samaradorligini oshirishda rivojlanish va ta'lim muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Davlatning o'ziga xos korporativ boshqaruvni rivojlantirish va ta'lim dasturlari orqali korxonalarining rahbarlari va xodimlari o'rtasidagi samaradorlikni oshirishga imkon berish muhimdir. Bu muhim manbalardan foydalanish, korxonalarda xalqaro tajribani o'rganish, yangiliklarni kuzatish va

korxonalarning samaradorligini oshirishga qaratilgan yuqori sifatli kadrlarni ishlab chiqishga imkon beradi.

Innovatsion texnika va texnologiyalarni yaratish ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lgan riskni kamaytiradi, uzoq muddatga mo'ljallangan tadqiqot va ishlab chiqarish sikllari moliyalashtirilishi takomillashadi hamda xorijiy firmalar bilan strategik hamkorlik rivojlanadi. Mamlakat iqtisodiyotida integratsiyalashgan korporativ tuzilmalarning shakllanishi va rivojlanishi nafaqat milliy iqtisodiyotimizning strategik raqobatbardoshligini oshiradi, balki moliyaviy va ishlab chiqarish tarmoqlarida paydo bo'ladigan inqirozni yengib o'tishda ko'makdosh ham bo'ladi. Shu bilan birga, integratsiyalashgan korporativ tuzilmalar faoliyatining samaradorligini oshirish uchun: integratsiyalashgan korporativ tuzilmalar tarkibiga nafaqat yirik korxonalarni, balki kichik korxonalarni qo'shish va ular o'rtasida uzviy aloqadorliklarni tashkil etish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz. Integratsiyalashgan korporativ tuzilmalarning tarkibida moliya tashkilotlarining faoliyat turlari va shakllarini ko'paytirish, ularning tarkibiga tijorat banklari bilan bir qatorda, investitsion fondlar, sug'urta kompaniyalarni kiritish mumkin, buning hisobiga vaqtincha bo'sh mablag'larni tez jalb qilish va ulardan samarali foydalanishga hamda istiqboldagi risklarni pasaytirishga (turli xildagi inqirozlarda ro'y beradigan salbiy iqtisodiy hodisalardan sug'urtalanishga) erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Berle A.A. and Means G. The Modern Corporations and Private Property, 1st ed., Macmillan, New York, NY. 1932.
2. Глушкова Л.А. К вопросу о применении модели корпоративного управления в российских коммерческих банках. Банковское дело, октябрь-декабрь, №4. 2004. сс. 2-11.
3. Crystal G., 1991. In Search of Excess: The Overcompensation of American Executives. W.W. Norton and Company, New York.; Jensen M., 1993. The modern industrial revolution, exit, and the failure of internal control systems. Journal of Finance 48, 831-880.

4. Freeman R.E. Strategic Management: A Stakeholder Approach, Cambridge University Press, Cambridge. 2010.
5. Salvioni D.M.; Gennari F. Corporate governance, sustainability and capital markets orientation. Int. J. Manag. Sustain. 2014, 3, 469–483.